szaki sajtójának történetével kapcsolatban az utóbbi időben elért, jelentős helyet foglal el V. Windisch Évának a *Közlöny*ről, az első magyar hivatalos lapról írt tanulmánya. Értékét különösen emeli az a bő levéltári anyag, melyet a szerző munkájához felhasznált. Ennek, valamint a *Közlöny*nek és a többi korabeli magyar hírlapnak a cikkei alapján, a forradalom és a szabadságharc gyorsan változó eseményeihez kapcsolódva dolgozta fel a kormány hivatalos lapjának történetét és rajzolta meg politikai fejlődését. Noha főleg 1848—49 története és hírlaptörténete számára tárt fel új adatokat és vont le belőlük értékes következtetéseket, munkája irodalomtörténeti szempontból sem mellőzhető, elsősorban a lap szerkesztésével kapcsolatban levő számos neves írónk szerepének ismertetése miatt.

V. Windisch Éva részletesen ismerteti Szemerének az újság megindítása és megfelelő szerkesztő kiválasztása érdekében folytatott tevékenységét. Jelöltjei csaknem mind szépírók voltak: Bajza, Kazinczy Gábor, Vas Gereben, Lévay, Degré, Garay, Erdélyi János... Közülük a legtekintélyesebbel, Bajzával próbálkozott először, aki Toldy Ferenc közreműködésével készített is ugyan egy tervezetet a megindítandó hivatalos lapról, de aki végül is a *Közlöny* szerkesztése helyett a néhány héttel később induló *Kossuth Hírlapja* szerkesztését vállalta el. (A Szemere által szintén a *Közlöny* szerkesztésére kiszemelt Vas Gereben hasonlóképpen egy másik lapnak, a *Nép Barátjá*nak lett a szerkesztője.) Miután Szemerének Kazinczy Gábort sem sikerült megnyernie — a szerző részletesen foglalkozik azzal a kérdéssel: miért nem vállalhatta Bajza és Kazinczy a *Közlöny* szerkesztését —, végül is Gyurmán Adolf lett a lap szerkesztője.

1848 végén, amikor a *Közlöny* egyre inkább a szabadságharc szervezőjévé vált — és valószínűleg Kossuth politikai irányítása alá került —, a lapban megjelennek Jósika írásai, majd Petőfi levele és *Csatadala*. 1849 elején pedig, amikor Debrecenben folytatódott a kormány hivatalos lapja, Csernátony Lajos neve jelent meg az újság hasábjain. A szerző behatóan tárgyalja a debreceni *Közlöny* irodalomtörténetileg legérdekesebb eseményét: Jókai cikkeit és azok visszhangját is.

V. Windisch Éva tanulmánya az említett íróknak a *Közlöny*höz fűződő kapcsolatai feltárása mellett még azért is jelentős irodalomtörténeti szempontból, mert értékes új adatokkal bővíti a forradalom és szabadságharc kora olvasóközönségére vonatkozó ismereteinket is.

Kókay György

Megyer Szabolcs: Arany János és Budapest. Bp. 1958. Akadémiai K. 52. l.

Megyer Szabolcs munkája Arany János akadémiai tagságának 100. évfordulójára jelent meg azzal a céllal, hogy a jórészt feledésbe merült budapesti helyi vonatkozásokat felelevenítse. Feladatul nem is tűzött mást maga elé, minthogy kiemelje és kronológiailag csoportosítsa mindazokat az adatokat, amelyek egyrészt Arany életrajzában, másrészt műveiben ilyen értelemben használhatók.

Nyilvánvaló, hogy a legtöbb teret az akadémiai főtitkár tisztét betöltő, majd a híres kapcsos könyvbe irogató költő kapta, — ekkori verseinek minden irodalomtörténeti méltatása nélkül. De ez utóbbira Megyer nem is törekedett. Így legfeljebb csak azt sajnálhatjuk, hogy mértéktartó stílusa Arany pesti éveinek megrajzolásakor disszonáns módon szentimentalizmusba csap át. A viszonylag gazdagon illusztrált füzet kiválóan alkalmas a népszerűsítés céljaira.

Heverdle László

Mikszáth Kálmán: Elbeszélések és kisregények. 1—2. köt. Válogatta és a bevezető tanulmányt írta: Véber Károly. Bp. 1960. Szépirodalmi K. 484; 498. (Magyar Klasszikusok)

Az első kötet kronológiai sorrendben 43 kisebb-nagyobb elbeszélést tartalmaz, a másodikban 7 kisregényt találunk. Kezdődik az 1874-ből való *Az én öreg kocsisom* és befejeződik az 1909-es datálású *Rákóczi Ferenc donációt oszt* c. elbeszéléssel. Ez az elrendezés nem véletlen. A válogatás célja ugyanis az, hogy a korlátozott terjedelmen belül ízelítőt adjon a mikszáthi életmű értékeiből. Az olvasó nemcsak azokat az elbeszéléseket találja meg a kötetben, amelyek egy nehezen induló írói pálya első sikereit jelentő alkotásként élnek a köztudatban (pl. *Az a fekete folt*, *Lapaj*, *a híres dudás* stb.), hanem azokat is, amelyek már a dicsőség légkörében az országosan ismert Mikszáth tollából születtek meg (pl. *Kozsibrovszky üzletet köt* stb.). Az első novellákban az a Mikszáth áll előttünk, aki már túllépett mesterén, de még nem érkezett el érett önmagához. A jól sikerült válogatás eredménye, hogy az olvasó végigélheti a nagy palóc művészi fejlődését, s együtt halad vele az ismeretlenséget jelentő homályból a jubileumi ünnepség piedesztálja felé. Az elbeszélések a nagy kritikai realistává érő művész életútjának állomásait jelképezik. A kötet nemcsak az olvasóközönség szórakozási igényeit elégíti ki esztétikai élményt adó